

Debatt

ARNE BJÖRHN:

Svar till Rolf Englund

Rolf Englund tar upp ett par "frågetecken" kring den ekonomiska strategi som jag skisserade i förra numret. Det första frågetecknet bygger på ett missförstånd. Englund blandar ihop 1970-talets stagnation med den senaste konjunktursvackan. Utan tvekan är det så att åtstramningspolitiken i de tongivande industriländerna förstärkt konjunkturedgången 1980-82. Men som jag säger i min artikel: "Som förklaring till 1970-talets stagnation i västvärlden håller den inte alls".

Tillväxten i bruttonationalprodukten föll i OECD-länderna från 5,0 procent i årlig tillväxt 1965-74 till 2,3 procent 1974-82. Motsvarande siffror för Sverige är 3,5 procent respektive 1,3 procent. Denna långsiktiga nedgång i västländernas tillväxtförmåga kan inte förklaras av åtstramningspolitiken. Stagnationsproblemen är istället huvudsakligen strukturella. De sammanhänger framför allt med den övertunga offentliga sektorn, stigande skatter, nedbrytning av drivkrafterna, otillräcklig lönsamhet, felaktig lönestruktur, otillräcklig flexibilitet på arbets- och kapitalmarknaderna etc. I flera av dessa avseenden representerar Sverige en extrem variant. Därför har det också gått särskilt illa för oss.

Även om Reagan och Thatcher undvikit att öka de offentliga utgifterna och skatterna, så var deras företrädare mindre angelägna att hålla tillbaka den offentliga sektorn. I England ökade tex de offentliga utgifterna som andel av BNP från 39 procent till 45 procent under 1970-talet.

Rolf Englunds andra invändning gäller målsättningen att avveckla underskottet i den offentliga sektorn. Englund föredrar ökningen i

penningmängden som central målvariabel. Om detta kan för det första sägas, att det inte finns någon direkt konflikt mellan dessa målsättningar. Tvärtom förutsätter en kontroll av penningmängdens ökningstakt bla att budgetunderskottet kan hanteras. För det andra - och detta är allvarigare - är det inte möjligt att tillämpa en strikt penningmängdsnorm i en liten öppen ekonomi som den svenska. Enligt kreditpolitiska utredningen kan 23 miljarder av våra utestående importskulder och exportfordringar förskjutas i den ena eller den andra riktningen med omedelbara effekter på penningmängden som resultat.

Vår stora utrikeshandel gör det m a o svårt - för att inte säga meningslöst - att ha penningmängdsökningen som den centrala målvariabeln.

Den extrema monetarism, som Rolf Englund gör sig till uttolkare av, nådde sin internationella höjdpunkt redan 1978-79. Idag är det svårt att hitta ekonomer, to m i England och USA, som sluter upp bakom tillämpningen av en strikt penningmängdsnorm. Därmed inte sagt att penningmängdsökningen skulle vara en ointressant ekonomisk-politisk variabel.

Slutligen - Rolf Englund - ränteutgifter har tyvärr lika stor effekt som andra statliga utgifter på penningmängden, förutsatt att utgifterna finansieras på exakt samma sätt. Det finns inte stöd för någon annan hypotes i den ekonomiska facklitteraturen. Dessutom är den realekonomiska effekten i stort sett densamma. Ränteutgifter är m a o lika "farliga" som andra utgifter.

ANN-MARIE PETERSSON:

Kommunernas finansieringsproblem

Matti Häggström refererar med uppenbar förtydning den socialdemokratiska statssekreteraren i budgetdepartementet, som uppmanat kommunerna att höja sina avgifter. Aningslöst anammar han socialdemokraternas nya signaler om att lösa kommunernas finansieringsproblem genom att öka avgifterna för kommunala tjänster. Men syftet för socialdemokraterna är att upprätthålla – och öka – den ofantliga sektorn, när ökade kommunala skatter eller statsbidrag inte längre reservationslöst kan tillgripas.

Självklart skall man öka avgifterna inom kommunsektorn – men från en helt annan utgångspunkt. Avgifterna skall sättas så att man erhåller en faktisk konkurrens mellan offentliga tjänster och privata tjänster. Till exempel borde avgifterna för barnomsorg vara åtminstone lika stora för den kommunala barnomsorgen som för den privata. Och syftet borde vara att uppnå en självfinansiering av kommunala tjänster inom fritidsverksamhet, där det är tänkbart med icke-kommunala alternativ för att tillförsäkra medborgarna en valfrihet.

Men då ska medborgarna också ha möjlighet att välja att avstå från att utnyttja en dyr

tjänst. Däri ligger en av skillnaderna i mitt och Matti Häggströms resonemang. Avgifter på det som samhället genom lag ålägger alla medborgare är jämförbara med skatt. Och avgifter för obligatorisk skolgång är att jämställa med att man som värmpfiktig skulle betala för sin utbildning. Båda dessa pålagor skulle läggas på grupper som har den lägsta betalningsförmågan – barnfamiljer till följd av ett skattesystem, som konsekvent bortser från försörjningsbördan.

Ökad avgiftsbeläggning bör förekomma inom många områden. Men därmed är det inte sagt att avgifter måste införas på alla områden.

Alternativet måste i stället vara att minska på kommunala åtaganden. Även när det gäller skolan finns besparingsmöjligheter. Men för kommunala förvaltningar är det enklare att ta in obligatoriska avgifter i stället för att gå in i ett mödosamt besparingsarbete. Och för de socialistiska förkämparna för en bibehållen eller utökad offentlig sektor, som redan är den i särklass största i den fria världen, är det förstås tacksamt med aningslösa instämmanden to m från dem som menar sig företräda liberala ståndpunkter.

MATTI HÄGGSTRÖM:

Avgiftsfinansiering

Såvitt jag förstår är åsiktskillnaderna mellan Ann-Marie Petersson och mig inte alls så stora som det kan förefalla av hennes inlägg. Det beror möjligen på att jag uttryckt mig en smula ofullständigt.

Kommunernas ekonomiska situation är sådan att en rad åtgärder måste sättas in, dock inte skatteskärpningar. Det är nödvändigt att spara och skära ner och förutsättningslöst ompröva tidigare åtaganden. Även inslaget av konkurrens bör vidgas, t ex genom att man utnyttjar anbudsförfarande i större utsträckning. Dessutom bör alltså avgiftsfinansieringen öka. Sådan kan – menar jag, uppenbarligen i motsats till Ann-Marie Petersson – även förekomma där ingen reell valfrihet

finns i annat avseende än att den enskilde har möjlighet att begränsa sin förbrukning. Varför skall exempelvis utgifterna för vatten och avlopp endast delvis täckas av avgifter, vilket förekommer i flera kommuner? Och skall man inte ha avgifter på sjukvård – sådan kan ju den enskilde inte avstå ifrån när han insjuknar?

Jag har aldrig sagt att avgifter bör införas på alla områden. Men moderaterna har ju länge krävt ökad avgiftsfinansiering. När vissa socialdemokrater äntligen börjar acceptera det, finns det ingen anledning att beskärma sig över deras fotbyte, även om deras beveksegrunder delvis är annorlunda.